

Stämman

”Lönsam avel med ull” Alan Waller

Alan inledde sin föreläsning genom att säga att ”det är en häftig rubrik på den här föreläsningen: lönsam ullavel. Jag kan inte lova att ni är rika när ni går ut genom dörren, inte heller att ni blir rika men jag vill berätta om det jag har sysslat med på fritiden det senaste året och det är det mikroskop som finns på Ullforum.”

Alan började sedan beskriva möjligheterna och svårigheterna med detta mikroskop som är tillverkat i Australien efter de behov och färtyper som finns där. Hur gör man för att anpassa denna apparat efter våra behov?

För att hjälpa publiken att förstå bakgrunden till varför mikroskopet överhuvudtaget är en bra investering förklarade Alan att ullfibrer varierar väldigt mycket i form och storlek, även om de är tagna från samma ställe på djuret. När man pratar om ull utgår man ofta från diametern eftersom det påverkar användningsområdet. Ull för tillverkning av kläder har ett högre kilopris. En dubblerad diameter på en ullfiber kräver 16 gånger mer kraft för att böja. Men det är inte så jobbigt att böja en fiber så varför är det då så viktigt? Jo, för att när man bär ullen mot huden får antingen fibrerna eller huden böja sig. En fiber som trycks in i huden registreras av hjärnan men du noterar

den inte. Men om det är ett hundra- eller tusental så kommer det att stickas! Jämför det med ett klassrum. Om det är många elever som är tysta men några som är bråkiga så blir det inte lugnt i klassrummet i genomsnitt. Det är ”busarna” som bestämmer klimatet. Var går då gränsen för när ullen kan anses klia? Om mer än 5 % av ullfibrerna har en diameter över 30 μm , är det inte skönt. Då blir det som att ligga på ejderdun och krossat glas, menade Alan!

Alan fortsatte med att redogöra för hur fibrerna tillväxer under lammets fosterutveckling. I takt med att ytan blir större kommer nya hårsäckar där centralprimärer kommer först, följt av sidoprimärer och sekundärer. Vi vill att de tre olika typerna av fibrer ska vara så lika varandra som möjligt då hittar de lättare tillbaka till sin ursprungliga form även om man trycker till dem, förklarade Alan. En pedagogisk jämförelse med matskedar och teskedar i samma låda gjorde det enklare att förstå.

Under föreläsningen fick vi se kurvor med de olika ullfibertyperna som mikroskopet tagit fram vilka tillsammans ”förklarar” ullen, enligt Alan. En intressant sak som Alan pekade på var det så kallade S/P-talet vilket är antalet sekundärer per primär. På pälfsfår har det avlats för en finare lock vilket har resulterat i att de sekundära fibrerna har blivit färre, dvs bottenullen håller på att

utraderas. Det var inte det vi ville, utbrast Alan. Han fortsatte med att säga att om

det inte gör något så är det okej och menade samtidigt att vi inte vill ha tunga skinn. Vi kanske kan avla bort bottenullen? Det finns två typer av djur som är utan: grisen och människan! Det Alan ville lyfta var att aveln har lett till ett glesare skinn utan att vi har vetat om det vilket mikroskopet på Ullforum nu har gjort oss uppmärksamma på. Alan menade att han aldrig tidigare har sett ett pälfsfår med ett S/P-tal under 2 förrän nu när han har hittat ett pälfsfår med ett S/P-tal på 0,07! En fråga från publiken var då hur dessa får ska klara väder och vind? Alan menade att de primitiva fåren har mycket mindre ull och de klarar sig bra ändå. Våra får har inte ullen för sin egen del, de har den för vår skull. Tiden då fåren fick bestämma över sin egen ull är för länge sedan förbi. Alan avslutade sedan sin föreläsning med de uppmanande och uppmanande orden: ”Ni har erfarenheterna och Ullforum har utrustningen! Det ger oss möjlighet att göra saker som inte har varit möjligt tidigare!”

Text: Marie Sjölin

Allan Waller höll sig i den mikroskopiska världen. Han berättade om ullmikroskopet på UllForum och hur man kan använda det. Foto Anna Hedendal

”Skott i blindo” Heiko Paulenzs

”Skott i blindo” är konklusionen på Heiko Paulenzs, Seksjonschef, Mattilsynet Distriktskontoret for Trondheim og Orkdal, föreläsning under titeln ”Insemination av får i Norge” vid Lammriksdagen i Jämtland 15 maj 2010.

Föreläsningen hölls på norska och detta tillsammans med Paulenz tyska bakgrund gav ett bra bevis på att humor är ett internationellt språk som inte är helt fel när ämnet är reproduktion.

Föreläsningen startade med tackans fysiologi och de olika tekniker till inseminering, som är testat i Norge från 1960 till 2000.

Som en direkt följd av sjukdom i fårpopulationen i Norge under 1990-talet var det nödvändigt att utveckla en teknik som kan användas i besättningsarna av fårbonden själv utan hjälp från veterinär. Sedan 2000 har man i Norge utvecklat exakt en sådan enkel inseminationsteknik ”skott i blindo”, så att

bonden själv kan inseminera sina djur. Denna inseminationsteknik på får i Norge visar bra

resultat med både fryst och färsk sperma. Dräktigheten blir bättre på färsk, ca 80 procent, än på fryst, ca 65 procent.

Vid ”skott i blindo” deponeras sperman i vagina – och inte som tidigare

